

INSIDER

TIESVEDĪBAS UN CIVILPROCESS

Jauns regulējums pārrobežu parādu piedziņas procesā

Eiropas Komisija 2011.gada vidū nāca klajā ar priekšlikumu, lai uzlabotu un efektīvāku pārrobežu parādu piedziņas procesu, cita starpā atvieglot piekļuvi informācijai par parādnieku bankas kontiem. Ievērojot minēto, 2014.gada 15.maijā tika pieņemta regula Nr. 655/2014, ar ko izveido Eiropas kontu apķīlāšanas rīkojuma procedūru, lai atvieglotu pārrobežu parādu piedziņu civillietās un komercietās (“**Bankas kontu regula**”).¹ Atbilstoši Bankas kontu regulas 1.panta pirmajai daļai ar šo regulu izveido Eiropas Savienības (“ES”) procedūru, kas ļauj kreditoram lūgt izdot Eiropas kontu apķīlāšanas rīkojumu (“**Apķīlāšanas rīkojums**”), kurš atvieglo kreditora prasījumu turpmāku izpildi, pārskaitot vai izņemot naudas līdzekļus apjomā līdz Apķīlāšanas rīkojumā norādītajai summai, kuru parādnieks vai persona tā vārdā tur bankas kontā, kas tiek uzturēts kādā ES dalībvalstī. Apķīlāšanas rīkojums ir alternatīvs tiesiskās aizsardzības līdzeklis, kuru kreditors var izmantot līdzās attiecīgās dalībvalsts tiesību aktos noteiktajiem tiesiskās aizsardzības līdzekļiem savu tiesisko interešu nodrošināšanai.

Bankas kontu regulas projekts tika apspriests laika posmā no 2010.gada līdz 2014.gadam, apsverot, vai ir nepieciešams un vai ir iespējams ES līmenī paredzēt konkrētus pagaidu aizsardzības pasākumus, lai novērstu situāciju, ka pirms tiesas nolēmuma par noteiktas naudas summas piedziņu izpildes aktīvi, uz kuriem ir vēršama piedziņa, tiek izšķērdēti vai slēpti. Bankas kontu regula ir vērtējama kā nozīmīgs solis cīņā ar negodprātīgiem parādniekiem, vienlaikus nodrošinot plašāku kreditora tiesiskās aizsardzības līmeni.

REGULAS PIEMĒROŠANA LAIKĀ UN Telpā

Bankas kontu regula būs tieši piemērojama no 2017.gada 18.janvāra visās ES dalībvalstīs, izņemot Apvienoto Karalisti un Dāniju. Taču Bankas kontu regula ir piemērojama, ja Dānijas un Apvienotās Karalistes parādnieku konti atrodas kādā no citām Bankas kontu regulas dalībvalstīm.

Apķīlāšanas rīkojums, kas izdots kādā dalībvalstī saskaņā ar Bankas kontu regulu, tiek atzīts pārējās dalībvalstīs bez kādas īpašas procedūras, un tas ir izpildāms pārējās dalībvalstīs bez izpildāmības pasludināšanas. Tādā veidā sadarbojoties ES dalībvalstīm, tiek atvieglota tiesas nolēmuma izpilde, nodrošinot kreditora tiesisko interešu aizsardzību nolēmuma izpildes procesā.

¹ Eiropas Parlamenta un Padomes regula (ES) Nr. 655/2014 (2014.gada 15.maijs), ar ko izveido Eiropas kontu apķīlāšanas rīkojuma procedūru, lai atvieglotu pārrobežu parādu piedziņu civillietās un komercietās, ES OV L 189/59.

2016.gada 2.decembris

Jānis Kubilis

Tiesvedības prakses vadītājs
janis.kubilis@vilgerts.com

Aivars Lošmanis

Vecākais jurists
aivars.losmanis@vilgerts.com

Jānis Sarāns

Jurists
janis.sarans@vilgerts.com

Kalīne Ozola

Juriste
kaline.ozola@vilgerts.com

Ingus Meimers

Jurists
ingus.meimers@vilgerts.com

Marta Tarabanovska

Jurista palīdzē
marta.tarabanovska@vilgerts.com

REGULAS PIEMĒROŠANAS SFĒRA

Bankas kontu regulu piemēro civillietās un komercietās ar pārrobežu elementu, kurās prasības priekšmets ir naudas summas piedziņa, piemēram, gadījumā, ja parādnieka bankas konts ir atvērts kredītiestādē Francijā, bet civillietā pēc būtības ir pakļauta Latvijas tiesām. Atbilstoši Bankas kontu regulas noteikumiem tā ir piemērojama prasībām par konkrētas naudas summas piedziņu, kuras samaksai ir iestājies termiņš, vai prasībām par nosakāmas naudas summas piedziņu, kuras samaksas pienākums izriet no darījuma vai noteikumiem faktiskajiem apstākļiem, ja šādu prasību var iesniegt attiecīgās dalībvalsts tiesā.

Bankas kontu regulu nepiemēro:

- 1) ieņēmumu, muitas vai administratīvajās lietās, kā arī attiecībā uz valsts atbildību par darbību un bezdarbību valsts varas īstenošanā (*acta iure imperii*);
- 2) īpašuma tiesību jautājumiem, kas izriet no laulāto tiesiskajām attiecībām vai no attiecībām, kam ir laulībai pielīdzināmas sekas;
- 3) testamentiem un mantošanai, tostarp uzturēšanas saistībām, kas rodas nāves gadījumā;
- 4) prasījumiem pret parādnieku, pret kuru uzsākta bankrota procedūra, procedūra, kas saistīta ar maksātnespējīgu sabiedrību vai citu juridisku personu likvidāciju, vai līdzīga procedūra;
- 5) sociālajam nodrošinājumam;
- 6) šķīrējtiesas procesiem, ar to saistītiem nolēmumiem un šādu nolēmumu izpildi;
- 7) bankas kontiem, kurus tur dalībvalstu centrālās bankas vai kuri tiek turēti centrālajās bankās, tām pildot monetāro finanšu iestāžu funkcijas.

APĶĪLĀŠANAS RĪKOJUMA PIEEJAMĪBA

Apķīlāšanas rīkojumu kreditors būs tiesīgs lūgt izdot pirms kreditors pret parādnieku ir uzsācis tiesvedību pēc būtības, kā arī jebkurā tiesvedības stadijā līdz brīdim, kad ir pieņemts nolēmums vai ir apstiprināts izlīgums. Šīs tiesības būs iespējams izlietot arī pēc tam, kad kreditors kādā no dalībvalstīm ir saņēmis tiesas nolēmumu, izlīgumu vai publisku aktu, ar ko parādniekam uzlikts pienākums maksāt kreditoram noteiktu naudas summu. Līdz ar to Apķīlāšanas rīkojuma pieejamība sniedz noteiktu tiesisko aizsardzību kreditoram, jo, izmantojot Bankas kontu regulā noteiktās tiesības, kreditors būs tiesīgs lūgt tiesu apķīlāt parādnieka kontus pirms tiesa ir uzsākusi skatīt lietu pēc būtības.

Kreditoram, izlietojot minētās tiesības, ir jāpierāda, ka tā prasījums pret parādnieku var tikt apmierināts, ka tā prasībai steidzami nepieciešama tiesiskā aizsardzība un ka vēlāka nolēmuma izpilde bez Apķīlāšanas rīkojuma var tikt kavēta vai padarīta būtiski sarežģītāka, jo pastāv reāls risks, ka līdz laikam, kad kreditors spēs panākt nolēmuma izpildi, parādnieks var būt noslēpis, likvidējis vai iznīcinājis savus aktīvus vai atsavinājis tos citām personām ar mērķi izvairīties no saistību izpildes.

Apķīlāšanas rīkojuma izdošanas gadījumā kreditoram jāņem vērā, ka 30 dienu laikā no dienas, kad ticis iesniegts pieteikums, vai 14 dienu laikā no rīkojuma izdošanas, tam ir jāuzsāk tiesvedība, kurā tiesa lietu skatīs pēc būtības, pretējā gadījumā Apķīlāšanas rīkojums var būt atsaucams.

“Apķīlāšanas rīkojums, kas izdots kādā dalībvalstī saskaņā ar Bankas kontu regulu, tiek atzīts pārējās dalībvalstīs bez kādas īpašas procedūras, un tas ir izpildāms pārējās dalībvalstīs bez izpildāmības

“Bankas kontu regula ir piemērojama prasībām civillietās un komercietās ar pārrobežu elementu par konkrētas naudas summas piedziņu, kuras samaksai ir iestājies termiņš.”

EX PARTE PROCEDŪRA

Bankas kontu regulā attiecībā uz Apķīlāšanas rīkojumu ir noteikta *ex parte* procedūra. Apķīlāšanas rīkojuma izdošana tiek izlemta rakstveida procesā, t.i., Apķīlāšanas rīkojums tiek izdots, pamatojoties uz informāciju un pierādījumiem, ko kreditors ir iesniedzis tiesā un atspoguļojis savā pieteikumā. Ja dalībvalsts tiesa uzskata, ka iesniegtie pierādījumi ir nepietiekami, tā var, ja tas atbilst dalībvalsts nacionālajiem tiesību aktiem, lūgt kreditoru sniegt papildu pierādījumus, kas pamato nepieciešamību izdot Apķīlāšanas rīkojumu.

No minētā izriet, ka parādniekam par Apķīlāšanas rīkojuma izdošanas procesu tiesa nepaziņo, kā arī to pirms Apķīlāšanas rīkojuma izdošanas tiesa neuzklausa. Tādējādi noteiktos gadījumos var pastāvēt parādnieka tiesību apdraudējuma risks, jo parādniekam nav iespējams iebilst pret pamatojumu un pierādījumiem, ko iesniedzis kreditors tam, ka pastāv reāls risks, ka parādnieka saistību izpilde *“tiks kavēta vai padarīta būtiski sarežģītāka”*. Jānorāda arī, ka katrā dalībvalstī šo kritēriju izpratne un iztulkošana var atšķirties. Līdz brīdim, kad Eiropas Savienības Tiesas nolēmumos vai citos tiesību avotos būs nostiprinātas vadlīnijas šo jēdzienu vienotai interpretācijai, pastāv risks, ka ES dalībvalstīs Apķīlāšanas rīkojums var tikt izdots, ievērojot dažādus standartus un atšķirīgi iztulkojot Bankas kontu regulā ietverto jēdzienu saturu.

“Izmantojot Bankas konta regulā noteiktās tiesības, kreditors var lūgt tiesu apķīlāt parādnieka kontus pat pirms tiesas nolēmuma saņemšanas.”

KREDITORA ATBILDĪBA UN NODROŠINĀJUMS

Atbilstoši Bankas kontu regulai kreditoram ir pienākums atlīdzināt visus zaudējumus, ko parādniekam kreditora vainojamas rīcības dēļ ir radījis Apķīlāšanas rīkojums. Zaudējumu nodarīšanas un to apmēra pierādīšanas pienākums šajā gadījumā gulstas uz pašu parādnieku.

Bankas kontu regula nosaka atsevišķus gadījumus, kad tiek prezumēta kreditora vainojamība zaudējumu nodarīšanā parādniekam, proti:

- 1) ja Apķīlāšanas rīkojums ir atsaukts tādēļ, ka kreditors nav uzsācis tiesvedību, ja vien šī kavēšanās nav notikusi tāpēc, ka parādnieks ir veicis maksājumu saistībā ar prasījumu, vai pušu izlīguma gadījumā;
- 2) ja kreditors nav lūdzis atbrīvot apķīlātās summas, ciktāl tās pārsniedz Apķīlāšanas rīkojumā norādīto summu;
- 3) ja vēlāk tiek konstatēts, ka Apķīlāšanas rīkojuma izdošana nebija pamatota vai tā bija pamatota, taču mazākā apmērā tādēļ, ka kreditors vairākās tiesās vienlaikus iesniedzis paralēlus pieteikumus saistībā ar to pašu parādu;
- 4) ja rīkojums ir atsaukts vai tā izpilde ir izbeigta tādēļ, ka kreditors nav izpildījis savus pienākumus saskaņā ar Bankas kontu regulu attiecībā uz dokumentu iesniegšanu vai dokumentu tulkošanu, kā arī šādu trūkumu nenovēršanas gadījumā.

Bankas kontu regula atstāj relatīvi plašu rīcības brīvību dalībvalstīm saglabāt jau esošo regulējumu vai ieviest citus atbildības pamatus, veidus vai noteikumus par pierādīšanas pienākumu. Bankas kontu regulas noteikumi, kas skar parādniekam nodarītu zaudējumu atlīdzināšanas pienākumu Apķīlāšanas rīkojuma izdošanas gadījumā, nav attiecināmi uz iespējamo kreditora atbildību pret citām personām. Minētos jautājumus subsidiāri regulē izpildes dalībvalsts tiesību akti.

“Parādniekam par Apķīlāšanas rīkojuma izdošanas procesu tiesa nepaziņo, kā arī to pirms Apķīlāšanas rīkojuma izdošanas tiesa neuzklausa.”

LŪGUMS, LAI IEGŪTU INFORMĀCIJU PAR PARĀDNIIEKA KONTU

Bankas kontu regulā ir noteiktas tiesības kreditoram iegūt informāciju, kas ir nepieciešama parādnieka ārvalsts bankas kontu identificēšanai. Šādas tiesības kreditoriem ir vispārēji noteiktas gadījumos, kad ir saņemts izpildāms tiesas nolēmums, izlīgums vai publisks akts, ar kuru parādniekam noteikts pienākums veikt maksājumu par labu kreditoram. Vienlaikus ir nepieciešams konstatēt, ka ir pamats uzskatīt, ka parādniekam ir viens vai vairāki konti bankā kādā dalībvalstī, taču kreditoram trūkst nepieciešamās informācijas. Šādā gadījumā kreditors var lūgt tiesu, kurā ir iesniegts pieteikums par Apķīlāšanas rīkojumu, lai tā savukārt lūdz izpildes dalībvalsts informācijas iestādi iegūt informāciju, kas vajadzīga, lai varētu identificēt banku un parādnieka kontu vai kontus.

Bankas kontu regula pieļauj minēto tiesību izlietošanu arī tad, ja nolēmums, izlīgums vai publisks akts vēl nav izpildāms, taču apķīlājamā summa atbilstoši lietas apstākļiem ir būtiska. Minētajā gadījumā kreditoram ir jāpierāda, ka informācija par kontu ir steidzami nepieciešama, jo pastāv risks, ka bez šādas informācijas attiecīgā nolēmuma, izlīguma vai akta izpilde varētu tikt apdraudēta un tādējādi varētu tikt aizskartas kreditora tiesiskās intereses.

Uz minētā kreditora tiesiskās aizsardzības līdzekļa efektivitāti norāda arī tas, ka Bankas kontu regula nosaka dalībvalstīm pienākumu normatīvajos aktos ieviest vismaz vienu no turpmāk minētajām metodēm, lai varētu noskaidrot informāciju par parādnieka kontu:

- 1) pienākums visām bankām dalībvalsts teritorijā pēc informācijas iestādes lūguma atklāt, vai parādniekam tajās ir bankas konts;
- 2) tiesības informācijas iestādei piekļūt attiecīgajai informācijai, ja tiesīgās iestādes glabā minēto informāciju reģistros vai citā veidā;
- 3) iespēja, ka dalībvalsts tiesas var uzlikt parādniekam pienākumu atklāt, kurā bankā vai bankās dalībvalsts teritorijā viņš tur vienu vai vairākus kontus, ja tādu pienākumu papildina ar tiesas personisku rīkojumu, kas parādniekam aizliedz izņemt vai pārskaitīt naudas līdzekļus, kuri turēti viņa kontā vai kontos, līdz summai, kas jāapķīlā ar Apķīlāšanas rīkojumu; vai
- 4) visas citas metodes, kas ir efektīvas un lietderīgas, lai iegūtu informāciju, ar noteikumu, ka tās nav nesamērīgi dārgas vai laikietilpīgas.

“Kreditoram ir pienākums atlīdzināt visus zaudējumus, ko parādniekam kreditora vainojamas rīcības dēļ ir radījis Apķīlāšanas rīkojums.”

“Kreditors var lūgt tiesu, kurā ir iesniegts pieteikums par Apķīlāšanas rīkojumu, nodrošināt informācijas iegūšanu, kas vajadzīga, lai varētu identificēt banku un parādnieka kontu vai kontus.”

PROCENTI UN IZMAKSAS

Kreditoram atbilstoši Bankas kontu regulas noteikumiem ir tiesības, iesniedzot pieteikumu par Apķīlāšanas rīkojumu, pamatprasījuma summai pievienot arī visus procentu prasījumus, kas var tikt aprēķināti atbilstoši piemērojamajām tiesību normām līdz dienai, kad izdots Apķīlāšanas rīkojums. Arī visas izmaksas, kas saistītas ar jau pasludināta nolēmuma, izlīguma vai publiska akta saņemšanu, pēc kreditora lūguma var tikt ietvertas Apķīlāšanas rīkojumā.

TIESISKĀS AIZSARDZĪBAS LĪDZEKĻI

Kreditoram ir tiesības 30 dienu laikā no lēmuma saņemšanas dienas pārsūdzēt jebkuru tiesas lēmumu, ar kuru pilnībā vai daļā atteikts izdot

Apķīlāšanas rīkojumu. Minēto tiesību izlietošana neierobežo kreditora tiesības iesniegt jaunu pieteikumu, norādot arī uz papildu apstākļiem, apsvērumiem vai pievienojot jaunus pierādījumus, kas apliecina pamatu izdot Apķīlāšanas rīkojumu.

Bankas kontu regula ietver arī parādnieka tiesiskās aizsardzības līdzekļus pret Apķīlāšanas rīkojumu un tā izpildi. Piemēram, parādniekam ir tiesības lūgt Apķīlāšanas rīkojumu atsaukt vai grozīt, ja nav tikuši izpildīti Apķīlāšanas rīkojuma izdošanai nepieciešamie nosacījumi vai prasības, parādnieks nav ticis regulā noteiktajā kārtībā informēts par kontu apķīlāšanu vai pārkāptas dokumentu sagatavošanas valodas prasības, kā arī citos gadījumos. Papildus minētajam Apķīlāšanas rīkojuma izpilde var tikt ierobežota vai izbeigta, ja izpildes dalībvalsts ir atteikusies izpildīt nolēmumu, izlīgumu vai publisku aktu, ko kreditors bija centies nodrošināt ar Apķīlāšanas rīkojumu, tā izpilde nonāk klaji pretrunā izpildes dalībvalsts sabiedriskajai kārtībai, kā arī citos gadījumos.

Gan kreditors, gan parādnieks ir tiesīgi iesniegt pieteikumu Rīkojuma grozīšanai vai atsaukšanai, pamatojoties uz to, ka apstākļi, kuros Rīkojums tika izdots, ir mainījušies.

TERMIŅI

Atbilstoši Bankas kontu regulai lēmumu par Apķīlāšanas rīkojumu, ja kreditors vēl nav saņēmis nolēmumu, izlīgumu vai publisku aktu, tiesa pieņem līdz desmitās darba dienas beigām pēc tam, kad kreditors ir iesniedzis savu pieteikumu. Gadījumos, kad kreditors ir saņēmis tiesas nolēmumu, izlīgumu vai publisku aktu, tiesa attiecīgi pieņem lēmumu līdz piektās darba dienas beigām.

Banka, kurai ir adresēts Apķīlāšanas rīkojums, nekavējoties īsteno Apķīlāšanas rīkojumu pēc tā saņemšanas, ja vien dalībvalsts normatīvajos aktos tam nav ietverti papildus priekšnoteikumi. Trīs darba dienu laikā pēc Apķīlāšanas rīkojuma īstenošanas banka savukārt paziņo parādniekam par to, kādā apmērā finanšu līdzekļi parādnieka kontā vai kontos ir apķīlāti.

SECINĀJUMI

Bankas kontu regulas pieņemšana ir uzskatāma par nozīmīgu soli parādu piedziņas procesu efektivizācijā un kreditora tiesiskās aizsardzības nodrošināšanā, ja parādnieka naudas līdzekļi atrodas vairākos Eiropas Savienības dalībvalstu kredītiestāžu kontos. Bankas kontu regulas noteikumi liecina, ka līdzās kreditoru tiesībām aizsargāt savas tiesiskās intereses būs pieejami arī parādnieka tiesiskās aizsardzības mehānismi, kurus Apķīlāšanas rīkojuma izdošanas procesuālo pārkāpumu gadījumos, kā arī citās situācijās parādniekam būs iespējams īstenot.

Lai arī Bankas kontu regula ietver noteikumus attiecībā uz Apķīlāšanas rīkojuma izdošanas kārtību, priekšnoteikumiem, sekām un iesaistīto personu tiesībām un pienākumiem, taču regulas piemērošana ir saistīta arī ar dalībvalsts tiesisko regulējumu. Minētais var liecināt par relatīvi plašākām tiesību institūtu un tiesību normu interpretācijas un piemērošanas iespējām. Ievērojot minēto, ir paredzami arī grozījumi Latvijas normatīvajos aktos, ar ko tiks nodrošināts nepieciešamais tiesiskais regulējums Bankas kontu regulas noteikumu pilnvērtīgai piemērošanai.

“Kreditoram ir tiesības pārsūdzēt jebkuru tiesas lēmumu, ar kuru pilnībā vai daļā atteikts izdot Apķīlāšanas rīkojumu. Minēto tiesību izlietošana neierobežo kreditora tiesības iesniegt jaunu pieteikumu.”

“Banka, kurai ir adresēts Apķīlāšanas rīkojums, īsteno Apķīlāšanas rīkojumu nekavējoties pēc tā saņemšanas.”

Zvērinātu advokātu birojs VILGERTS

Mēs esam viens no vadošajiem reģionālajiem advokātu birojiem. Mūsu biroji ir Latvijā, Igaunijā, Lietuvā un Baltkrievijā. Mēs palīdzam vietējiem un starptautiskiem klientiem vienkāršās un ļoti sarežģītās lietās. Klientu lietas uztveram personīgi un piedāvājam efektīvus risinājumus mērķa sasniegšanai.

Mēs esam vairāk nekā 30 juristi ar spēcīgu akadēmisko izglītību un izpratni par komercdarbību. VILGERTS birojs Rīgā, Latvijā, kas izveidots 2008.gadā, ir mūsu advokātu biroja aizsākšanās vieta. Mūsu birojs Latvijā ieņem vadošu lomu lielākajā daļā biznesa tiesību nozaru.

Tiesvedību un strīdu risināšanas prakses grupa

Jānis Kubilis
janis.kubilis@vilgerts.com

Aivars Lošmanis
aivars.losmanis@vilgerts.com

Marta Tarabanovska
marta.tarabanovska@vilgerts.com

Kalīne Ozola
kaline.ozola@vilgerts.com

Jānis Sarāns
janis.sarans@vilgerts.com

Ingus Meimers
ingus.meimers@vilgerts.com

Kontaktinformācija

Latvija:	Elizabetes iela 33-8, LV-1010, Rīga	latvia@vilgerts.com
Lietuva:	Ukmerges 322, LT-12106, Viļņa	lithuania@vilgerts.com
Igaunija:	Tõnismägi 3A, 10119, Tallina	estonia@vilgerts.com
Baltkrievija:	Timiryazeva 72, 220035, Minska	belarus@vilgerts.com